

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Caput I. De Injuriis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73982](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73982)

su, de purg. can. Pirh. h. t. num. 3. Et in specie di-
sta monomachia prohibita expressè, c. monomachiam
2. 9. 5. & c. cura, h. t. Purgatio per ferrum candens
vel aquam ferventem, c. Meniam, c. consulisti, ead.
caus. & quest. purgatio per aquam frigidam, c. ex
tuarum h. t. Idem est de aliis similibus actibus &
signis, in quibus miraculosa divinæ virtutis opera-
tio expectatur, vel ad occultæ veritatis probatio-
nem expositatur, in quibus cum tenetur Deus
saltem implicite & interpretative, ideo mala esse &
prohibita, etiam seclusa prohibitione juris humani,
ait Pirh. h. t. num. 5. cum Suar. Tom. 1. L. 2. de irre-
ligiosis. c. 3. num. 8. Neque his obstat, quod Sancti
sæpe ad istiusmodi purgationes se obtulerint, & Deo
cooperante miraculosè suam innocentiam ostende-
rint, id enim factum ex speciali inspiratione, ne-
que quod Concilium Moguntinum sub Rabano ce-
lebratum can. 24. statuat, quod, qui presbyterum
occiderit & idiplum negaverit, si liberi est, cum
septuaginta duobus juret; si servus super 12. vome-
res ferventes se expuret. Nam ei per SS. Canones
derogatum, testatur Reiffenst. h. t. num. 4. Ne-
que quod Deus ipse de tali purgatione facienda per
aquam amarissimam bibitam à muliere insimulata de
adulterio, præceptum dederit. num. c. 5. v. 18.
Nam hoc ipso Deus tacite saltem promiserat inno-
centi suam assistentiam, quæ tamen promissio di-
vinæ assistentiæ cum sublatis per legem novam
præceptis istiusmodi ceremonialibus legis antiquæ
cessaverit, talis purgatio hodie dum est illicita, ita
Pirh. h. t. num. 5. Wicstn. h. t. num. 4. quod
idem dicendum, si dicatur cum Alensi; hujus a-
quæ bibitionem non fuisse præceptam, sed solum
permissam in ordine ad ostendendam innocentiam
eique permissioni conjunctam seu promissam Dei as-
sistentiam.

*Quest. 471. Quid igitur dicendum de
purgatione facta per celebrationem
Missæ aut susceptionem Eucharistiæ,
an olim fuerit, aut modo sit li-
cita?*

R Esp. In hoc non convenire A. A. nam aliqui
cum D. Thom. apud Suar. l. c. sustinent, esse

per se malam & illicitam, & consequenter Conci-
lium illud provinciale errasse, & decreta illius quod
ad hoc esse correctæ per nova jura seu canones, ut
sentit Gl. *ibid. v. sepe.* Alii cum Suar. & Pirh. l. c.
probabilius censent non esse illam purgationem per
se malam & illicitam, cum nullibi in jure reperia-
tur specialiter, prohibita, neque intrinsecè conti-
nere tentationem Dei, cum non fiat ad ostenden-
dam divinam virtutem per miraculum, sed solum
quasi in testimonium & probationem innocentia; ;
ita Pirh. quamvis addat, talem modum purgandi se
esse periculosum, cum cadere possit in irreveren-
tiam Sacramenti, ut ab indignis sumatur, ideoque in
desuetudinem abiisse, ut Suar. l. c. n. 10.

*Quest. 472. Num sententia lata ex pur-
gatione vulgari & jure reprobata, à
qua non fuit appellatum, retractari
possit?*

R Esp. Affirmative, juxta *significasti h. t.* tamen
si enim aliàs regulariter sententia, à qua in-
tra dies decem appellatum non fuit, transeat in rem
judicatam, jusque ex ipsa sententia natum, & con-
sequenter retractari non debeat, etiam si dein ver-
ritas se aliter habere deprehendatur; propter in-
strumenta postea reperta & errorem detectum. c.
cum inter. de sent. & re judic. juncto c. inter. eod. &
L. putarem ff. famul. Hercisc. nihilominus senten-
tia lata ex probationibus fallacibus & reprobatis
(qualis fuit illa, quæ lata c. 2. h. t. ex duello seu
monomachia) retractanda est repertâ veritate con-
traria, juxta c. venerabilis, §. intelleximus. de except.
& toto tit. C. si ex fals. instrum. Host. h. t. v. resti-
tuant. Pirh. h. t. num. 7. non secus ac sententia la-
ta ex delatione juramenti facta per Judicem parti
compertâ veritate contrariâ retractari potest L. ad-
monend. ff. de jurejur. quia talis sententia nulla est,
quia lata contra ordinem judicium, nempe ex
probatione non integra. L. prolatam. C. de sent. &
interloc. omn. jud. Item injusta, sententia autem
injusta tenet, quia præsumitur justa, quæ præsum-
ptio cessat, si notoriè constet esse injustam. c. veri-
tate. dist. 8. Pirh. l. c. cum Abb.

TITULUS XXXVI.

De Injuriis & Damno dato.

CAPUT I.

De Injuriis.

Quest. 473. Quid sit injuria?

R Esp. Injuria non quidem accepta genera-
liter seu latissime pro omni eo, quod ad-
versus alium fit non justè, sed specialiter,
prout sumitur h. t. est delictum, quo al-
teri dolo malo infertur contumelia lædendo ejus
honorem seu famam per quandam vilipensionem,
despectum, probum. Sylv. v. injuria. num. 1.
Sumitur fere ex princ. Inst. h. t. & L. 2. h. t. Dici-
tur: dolo malo, seu animo injuriandi dicendo quid
vel faciendo, quod in illius contemptum & despe-
ctum cedit, & citra hunc animum seu intentio-
nem non fit injuria. L. si non conviti. C. h. t. ideo-
que nemo facit injuriam, nisi sciat se facere injuri-
am. L. 3. §. 2. & 3. ff. h. t. animus autem ille præ-
sumitur, dum verba vel facta suapte naturâ sunt
injuriola, unde ea proferens vel faciens probare
debet, animum convitiandi aut contemnendi ab-
fuisse, eum ster contra eum præsumptio juris. cit. L.
si non conviti. & ibi Gl. v. probare potes, idque,
etiam si dicat, se ea ex joco dixisse, ut eadem Gl.
& Clarus §. injuria. num. 12. fietque hæc proba-
tio per conjecturas, Zoes. in ff. h. t. num. 4. Econ-
tra, si verba vel facta ex se non sunt injuriola, a-
ctoris est probare animum injuriandi adfuisse, aliàs
reus

K k

reus

reus est absolvendus. Arg. *L. qui in alterius. ff. de reg. jur.* Unde jam injuriam facere possunt omnes qui dicti animi seu doli capaces sunt, cujuscunque sexus, ætatis, conditionis, & sic non excipiuntur Magistratus, qui abutentes officio suo inferunt injuriosum quid subdito, cujus plura exempla ponit Lauterb. *ad ff. tit. de injuriis.* Neque alii Ecclesiæ ministri, dum non ex zelo pietatis, sed privato affectu in concione & alibi in personam certam invehuntur injuriosè, aut eam ita describunt, ut omnes faciliè intelligant, quis noceat, maximè ubi delictum non est notorium. Lauterb. *l. c. §. 6.* qui tamen addit, in dubio non tam tam animum injuriandi quam corrigendi in Clericis præsumendum, maximè, si delictum non est ex conjectura, sed publicum, unde is animus in illis evidenter probandus, ut Berlich. *p. 5. concl. 60. num. 8.* E contra à facienda injuria excluduntur, qui hoc animo & voluntate destituti, etsi naturâ suâ injuriosum quid dicant aut faciant, ut sunt infantes, infantiæ proximi, furiosi, licet ipsi injuriam pati possint. *L. 3. §. 1. ff. h. t. Carpz. L. 2. resp. 58.* dormientes, qui in somno loquuntur; noctambulones, dum faciunt quid aliàs injuriosum. *L. 1. §. 3. de act. f. & A. P. junctâ cit. L. 3. §. 3. Clem. unic. de homicid. vol. item ebriosis, dum ebrietas mentis alienationem inducit. c. 5. dist. 35. c. 7. caus. 15. q. 1. L. 6. §. 7. ff. de re milit. dum tamen ebrietas est infania voluntaria, & ebrius culpâ haud caret, extraordinariâ aliquâ pœnâ punitur. can. 9. caus. 15. q. 1. Carpz. *pr. crim. q. 69. num. 2.* idem est in eo, qui æstu iracundiæ correptus convitium vel injuriosum quid facit, ita ut, si iracundiâ non profus adimat rationem, non liberetur omnino ab obligatione hujus delicti, cum injuriâ passî læsio inde non tollatur, nec infecta reddatur, & nemo pœnitentiâ suâ nocens esse desinat. Gail. *L. 2. obs. 100. num. 9.* Lauterb. *§. 5.* etsi mitius cum eo agendum, ut cum communi Farin. *q. 91. num. 33.* item injuriæ rei non sunt, qui vi officii vel status sui causâ moderatè castigationis, correctionis, & emendationis aliquid aliàs injuriosum dicunt aut faciunt, v. g. respectu discipulorum præceptores, parentes respectu liberorum, domini respectu famulorum, mariti respectu uxorum, Superiores respectu subditorum. *L. item apud Labeonem. §. 38. ff. h. t.* uti id probatur exemplo Christi, dum is Petrum compellavit Satanam. *Matt. 16.* discipulos euntes in Emaus *stultos & tardos corde;* & S. Pauli, dum is Galatas vocat insensatos, Cretenfes, mendaces, quamvis D. Aug. *L. 2. de ferm. Dom. in monte. c. 30.* moneat, rarè & non nisi ex magna causâ hujusmodi injuriosas objurgationes esse adhibendas, utpote quibus quandoque magis exacerbantur, quàm emendantur subditi.*

Quæst. 474. Quot modis inferri possit injuria?

REsp. Tribus potissimum modis ea inferri potest, nimirum verbis, scripto & factò; verbo fit, dum quis de altero, sive absente, sive præsentè probrosam aut injuriosam quid oretenus profert, obijciendo vel enunciando defectum morum vel naturæ, v. g. quòd sit fur, adulter, spurius, quæ prolatio probrosa dicitur convitium, Arg. *L. item apud Labeonem. §. 7. ff. h. t.* Clarus *§. injuria, num. 1.* Farin. *pr. crim. q. 150. num. 2. & 4.* Reiffenst. *h. t. num. 6.* Scripto fit, dum quis verbis contumeliosis in scripturam redactis honorem alterius profcindit, historiam ad alterius infamiam & con-

temptum conscribit, aut typis edit, aut edi curat. *L. lex Cornelia. §. 9. L. item. §. 29. ff. h. t. & si talis scriptura omisso authoris nomine in vulgus spargitur, dicitur libellus famosus. L. unic. ff. de libellis famos.* Facto fit, dum quis alterum verberat, vulnerat, domum illius violenter perfringit, aliudve quid in ejus contemptum, probrum, infamiam cedens facit *cit. L. lex Cornelia. & L. item. ff. h. t.* Unde alii injuriam bifariam dividunt, in verbalem & realem, malè, ut inquit Lauterb. *h. t. §. 2.* scriptam ad realem referentes. De cætero singulæ harum trium injuriæ dividuntur in leves & atroces, quæ earum differentia defumitur ex circumstantiis ipsius facti, ut atrox censeatur, dum etiam plebejus vulneratur, fustibus caditur. *§. 9. Inst. h. t. L. prator. edixit. in fin. ff. h. t.* vel ratione personæ injuriantis, ut à filio irrogata parenti, à vasallo illata domino. *cit. §. 9. L. si unus. §. 3. ff. eod. vel injuriatæ. L. atrocem. c. h. t. item ratione loci, ut si inferatur in templo, vel in loco judicii, cit. §. 9. Inst. Ad hæc injuriam quis inferre potest immediatè seu per se ipsum, vel mediatè, seu personâ aliâ mediante, mandando scilicet, instigando, procurando, aliòve modo subordinando, ut alterum percutiat, ipsi convitium dicat aut scribat, aliàve injuriâ afficiat. *§. 11. Inst. L. 11. in princ. L. 15. §. 8. ff. h. t.* unde cum utroque injuriarum agi potest, Lauterb. *§. 7. juxta cit. LL.* modo injuria ex parte mandatarii, instigati, &c. secuta sit. Arg. *L. 15. §. 19. ff. de furt. L. 33. §. 1. ff. de V. S.* sic Advocatus mandante principali citra notoritatem adversario objiciens convitium, vel verbis injuriosis utens, non excusatur ab injuria adversario illata. *L. 11. §. 3. & 4. ff. h. t. L. 5. c. de accus. Carpz. L. 2. resp. 27. & 62.**

Quæst. 475. An & qui pati possint injuriam mediante aliâ personâ?

REsp. Primò: sicut quis facere, sic & pati potest injuriam mediante aliâ personâ immediatè injuriatâ, quæ sibi conjuncta potestati suæ vel affectui subjecta est, ita ut hi etiam proprio nomine instituere possint actionem injuriarum, *§. 2. Inst. l. 1. §. 3. & 5. ff. h. t.* Farin. *pr. crim. q. 150. à num. 253.* Lauterb. *l. c. §. 10.* Haunold. *Tom. 1. de f. & 7. tr. 2. num. 532.* sic si liberis constitutis sub patria potestate fiat injuria, ipsi immediatè, pater verò mediatè afficitur injuriâ, *L. 1. §. 3. ff. h. t.* idque etiam si filius consentiret, filia non invita stuprata esset, ita ut patri nihilominus deur actio, *L. 1. §. 3. l. 17. §. 10. l. 26. l. 41. ff. l. 2. C. h. t.* Harpr. *pr. Inst. h. t. num. 18.* His non obstantibus, quod stuprator solum habeat animum explendi libidinem, & non injuriandi patrem; habet enim quis hunc animum indirectè, qui facit, quod per necessariam consequentiam ad cujusdam contumeliam spectat, uti stuprum filix sine contumelia patris, adulterium uxoris sine contumelia mariti fieri nequit. Harpr. Lauterb. *LL. cit.* non tamen censetur injuria facta patri, nisi injurians saltem in genere sciverit injuriatum esse filium famulæ vel mulierem esse nuptam, *L. 18. §. 4. h. t.* multoque minùs, si injurians crediderit injuriatum esse patrem familias, item si crediderit, non esse sub patria potestate, sed emancipatum. *L. 2. Inst. l. 1. §. 8. & l. 18. §. 4. ff. h. t.* Lauterb. *§. 11.* sic injuria inferatur domino, si quid atrocios, apertè cedens in ejus contumeliam, committatur in servum, *§. 3. Inst. l. 15. §. 34. ff. h. t.* secus tamen est, si servo inferatur injuria citra contemplationem Domini,

aut

aut gerenti se pro libero, ut exinde non detur actio domino. *cit. l. 15. §. 44.* Idem est de famulis, dum eis fit injuria, v. g. dum negotia domini expediunt. *cit. l. 15. §. 48.* item de vasallis respectu domini directi, Harpr. ad §. 2. *Inst. num. 32.* Gail. *L. 1. Obs. 39.* Lauterb. §. 12. Sic si clerico vel religioso inferatur injuria, ratione illius, quasi Ecclesiae vel monasterio illatae, agere potest Episcopus vel Superior religiosus. Farin. *pr. crim. q. 150. num. 291.*

2. Resp. Secundò: personæ verò, quibus injuriatis injuria redundat in eum, cui ratione affectus sunt subjectæ, sunt primò uxor, cujus injuriam nomine suo vindicat maritus, si injurians saltem sciverit in genere esse uxorem. *L. 18. §. penult. h. t.* Secundò sponsa, quia hæc affectu pro uxore habetur. *cit. l. 15. junctâ cu. l. 18.* non tamen econtra, si viro vel sponso illata injuria, ea non censetur illata sponse vel uxori, ut injuriarum agere possit, quia uxores à viris, non viros ab uxoris defendi æquum est. *L. 2. C. h. t.* Lauterb. §. 13. nisi tamen convitium seu injuria utrique communis est, ut si maritus vocetur cornutus. *Wiestn h. t. num. 5.* Tertiò: nurus, cujus maritus est in patria potestate, si injuriata, foer injuriarum agere potest. §. 2. *Inst. l. 3. ff. h. t.* Quartò: hæres per defunctum quodam modo injuriari potest, seu mediante defuncto, v. g. dum quis hunc falsò aliquis delicti accusavit, vel ejus cadaveri ignominiosè quid irrogaverit, cum semper hæredis interest defuncti æstimationem tueri & purgare, resultatque hæc injuria statim, ac adita hæreditas, & hæres acquirit actionem. Lauterb. *cit. §. 13.*

3. Resp. Tertiò: injuria facta uni fratrum, sororum, agnatorum vel cognatorum mediâte censetur facta alteri fratrum, sororum &c. quod si ea tangit totam familiam (de quo Judex arbitrabitur, ut ait Menoch. *de arb. jud. cas. 262. num. 2.*) actionem competere fratri, aliisque conjunctis, facile concedit Berez. *in c. hic num. 12.* & extra dubium esse asserit Lauterb. §. 14. si autem solum injuriatum concernit, actionem cæteris consanguineis collateralibus negat Perrez, eò quod jura specialiter expriment personas, quibus ob injuriam conjuncto illatam agere permistum est, inter illas autem non numerent fratrem aut quenquam consanguineorum, quod signum sit, illos excludi; quod confirmant alii ex eo, quod minor sit affectio fratris in fratrem, quam patris in liberos, & tamen in his jam emancipatis injuriam pati non censetur pater, adeoque multò minus illam per fratrem patiatur frater; verùm distinguunt alii, ita ut actionem criminalem competere aliis fratribus, sororibus &c. non verò civilem, censeant plures DD. & in praxi observari testantur Berlich. *p. 2. decis. 188.* Pistor. *L. 4. c. 21. num. 4.* & alii apud Lauterb. *l. c.*

Quæst. 476. An, quando & qualem actionem injuriato pariat injuria in foro externo?

Resp. Injuria facit, ut injuriatus contra injuriantem instituire possit actionem injuriarum, sive civilem, sive criminalem, prout maluerit, §. *in summam. Inst. h. t.* ita tamen, ut, si unam instituit, v. g. civilem, ad alteram v. g. criminalem regredi non possit, & è contra, Arg. *L. quod Senatus-consultum. ff. h. t.* civiliter agere dicitur injurians, dum præterdit ad suum privatum commodum seu interesse certam summam pecuniæ à se æstimatam, R. P. *Leur. Jur. Can. Lib. V.*

tanti nimirum, cujus jacturam libentius quam probrum seu despectum per injuriam sibi illatum sustinisset, ac proinde petit, ut injurians in tantam summam condemnnetur, *cit. §. in summam. §. l. constituit. §. 1. ff. h. t.* quam tamen summam taxatam ab injuriato solet Judex plerumque moderari, & ad minorem reducere spectatis omnibus circumstantiis, ex quibus injuria redditur major, v. g. ratione personæ injuriatæ, quia ea in dignitate constituta, ratione loci, in quo commissæ, quia is est publicus, sacer, ratione rei & facti, quia commissæ verberando, vulnerando &c. quod antequam Judex faciat, eamque injuriato adjudicet, debet exigere ab eo, ut juret, injuriam tanti, quanta est pecuniæ sic moderatæ taxatio, æstimari. *cit. §. in summam. c. olim. h. t. & ibi Gl. v. taxatione.* Clar. §. *injuria. num. 6.* Haunold. *de I. & I. Tom. 1. tr. 2. num. 573.* quamvis, ut Idem cum aliis, praxis quorundam tribunalium habeat, ut absque tali juramento æstimetur & taxetur à Judice injuria, & pecunia ei correspondens adjudicetur injuriato, cui praxi & locorum consuetudini standum sit; unde jam dicta actio vocatur æstimatoria & definiri potest magis explicitè, quòd sit actio prætorica, nimirum ratione causæ suæ efficientis remotæ, utpote à prætoribus inducta. §. 7. & 8. *Inst. h. t.* personalis ratione causæ suæ proximæ, quia oritur ex obligatione injuriantis proveniente ex illius delicto, *cit. §. 8.* pœnalis, & quidem merè pœnalis, quia ad meram tendit vindictam *L. 2. §. 4. ff. de collat.* civilis ratione finis, quatenus opponitur criminali, & tendit ad privatum actoris interesse. Famòsa ratione effectus, quia injuriarum damnatus infamiâ notatur, *L. 7. ff. h. t. l. 1. ff. pr. l. 4. §. fin. de his, qui not. infam.* Gail. *L. 1. obs. 65. num. 7. & l. 2. obs. 102. n. 1.* Annalis ratione adjuncti temporis. *L. 5. c. h. t. ita ferè Lauterb. §. 16.*

Quæst. 477. Quibus injuriatis & qualiter concedatur hæc actio civilis?

Resp. Malè ab aliquibus restringitur hæc actio ad injuriatos verbaliter, cum Prætor indistinctè eam ex quacunq; injuriarum specie concedat. §. 10. *Inst. l. 7. §. 1. 2. & 6. l. 15. §. 1. & 35. ff. h. t.* Lauterb. *l. c. §. 27.* datur etiam omnibus sive mediâte sive immediatè injuriam passis, *cit. §. 10.* ita tamen, ut filiofamilias injuriato regulariter ipsius pater suo & filii nomine eam in judicium adducat. §. 2. *Inst. l. 1. §. 3. l. 19. §. 10. ff. h. t.* quod si principalis mortuus sit, alii tamen, ad quos injuria per indirectum pertinet, actionem injuriarum retinent. *L. 1. §. 3. ff. l. 2. C. h. t.* Potest item injuriatus tam per se quam per alium, puta procuratorem, tutorem &c. hanc actionem in judicium deducere & exercere, §. 10. *Inst. l. 11. §. 2. l. 17. §. 10. & 19. ff. h. t. l. 42. ff. de procur.* idque etiam per procuratorem in rem suam vel cessionarium, prout in omnibus actionibus specialiter non exceptis fieri potest. *L. fin. C. de her. vel al. vind.* Hæredibus verò regulariter hæc actio non datur. *L. 13. pr. l. 15. §. 14. ff. h. t.* Lauterb. §. 28. quia hæc actio tendit ad meram vindictam, quam moriens remittere censetur. Arg. *L. 10. C. de revocand. donat.* nec est hæc actio ante litis contestationem in bonis hæredum, in quibus tamen, quia litè contestatâ esse incipit, ad eos transit. *L. 13. l. 28. ff. h. t. l. 58. de O. & A. l. 139. & 164. ff. de reg. jur.* Carpz. *resp. 44. num. 10.* Lauterb. *l. c.* singulare quoque est in hærede, quòd injuriam funeri vel cada-

veri defuncti illatam vindicare possit. *L. 1. §. 6. ff. h. t.* sic etiam mortuis omnibus de collegio vel universitate aliquâ, quibus viventibus injuria facta collegio transit ad successores illis subrogatos, quia omnibus ejus membris mortuis universitas non moritur, & injuria non tam singulis, quam toti corpori facta censetur, quod idem in novis electis successoribus censetur. *Carpz. l. c. resp. 65.*

Quest. 478. Contra quos injuriantes datur hæc actio?

Resp. Datur regulariter contra omnes injuriantes, etiam Clericos. *Carpz. Jurispr. Consistor. l. 2. d. 412.* & contra eos, qui per procuratorem se defendere possunt. *L. 42. §. 1. C. de procur. Carpz. pr. crim. q. 91. num. 30.* nisi lis cum injuriante defuncto contestata. *L. 18. C. L. unic. C. ex delict. defunct.* vel Princeps ex gratia ad exhibitam supplicationem pro impetrando processu rescripserit, rescriptumque parti legitime insinuatum. *L. 1. C. 2. C. quando libell. Carpz. 7. P. p. 4. c. 46. def. 4. Gail. l. 1. obs. 64. num. 5.* vel etiam, si per Judicem steterit, quo minus lis contestaretur. *Lauterb. §. 29.* Sic datur etiam actio hæc contra eum, qui alteri objicit crimen vel defectum occultum verum, nisi Reipublicæ interfit tale crimen manifestari. *Covar. var. resol. l. 1. c. 11. num. 6. Clarus §. injuria. num. 17. Fachin. controvers. l. 9. c. 10. Reiffenst. h. t. num. 17.* Siquidem ubi publica utilitas non exposcit, quilibet habet jus ad suam famam, ita ut ab alio per manifestationem delicti occulti violari sine injuria non possit, ubi verò utilitas publica, vel etiam præjudicium tertii advertendum sic exigit, licitum est, & injuriam nullam continet, manifestare crimen vel defectum alterius, v. g. quòd sit fur, ne alteri noceat, quòd sit leprosus, vel inhabilis sit ad tale officium. *Arg. L. eum, qui ff. h. t.* Datur quoque hæc actio liberto contra patronum, filio emancipato contra patrem, si injuria est atrox, *l. 7. §. 3. l. 11. §. 7. ff. h. t.* Secus est, ut constat ex iisdem *ll. si injuria illata atrox non est,* quia hæc actio est famosa, seu ipso jure infamis est, qui ex actione injuriarum condemnatur. *l. 1. C. 4. ff. de his, qui infam. notant.* nisi injuria omnino levis, prout cum aliis id limitat *Harpr. in §. in summa. Inst. h. t. num. 96.* et si contrarium teneat *Clarus §. injuria. n. 8.*

Quest. 479. Actio injuriarum criminalis quæ, quibus, & contra quos concedatur?

Resp. Primò: actio criminalis est, quâ injuriam passus petit à Judice, ut injurians poenâ arbitrariâ vel corporali vel pecuniariâ silco applicanda ex officio puniatur. *Clarus §. injuria. num. 7. Mynsing. centur. 4. obs. 4. num. 5. Lauterb. §. 39.* causa illius efficiens remota est jus civile. *l. c. l. fin. ff. h. t.* proxima est injuria quæcunque etiam verbalis, ut *Lauterb.* quamvis, ut *Mynsing.* notat, vi factæ à *Carolo V. Ordinat. Cameral. Imper. p. 2. tit. 28.* ob injuriam verbalem plerumque non agatur ad vindictam publicam, sed ad restitutionem honoris præstandam per palinodiam, seu ad injuriæ verbalis recantationem seu revocationem, hæc tamen etiam actio ad palinodiam in casu injuriæ verbalis, et si sola plerumque adhiberi solet, potest nihilominus etiam cum actione injuriarum æstimatoria cumulari. *Gail. l. 1. Obs. 65. n. 5. Mynsing. cent. 2. Obs. 98. n. 10.*

2. Resp. Secundò: hæc actio criminalis, et si generaliter competat omnibus injuriam passis, ad distinctionem tamen actionis æstimatoriæ conceditur etiam fratribus, sororibus & aliis cognatis, qui tamen ipsi tantum, & non per procuratorem (aliter ac se res habeat in actione ad æstimationem) agere possunt, nisi sint personæ illustres, quamvis hodie, dum sublata est inscriptio in crimen, vi cujus obligabatur ad poenam talionis actor succumbens in probatione, ex parte actoris procurator indifferenter admittatur, teste *Carpz. pr. Crim. q. 95. n. 51.* apud *Lauterb. h. t. §. 40.* nullo verò actore existente (quia condonavit, vel usus retorsione) hodie de consuetudine universali, si injuria est gravis vel notoria aliòve modo evidenter scandalosa, tendatque ad vindictam publicam ex officio per viam inquisitionis legitime procedere & injurianti poenam dictare potest, ne maleficia maneant impunita. *l. 13. ff. de Off. presid. l. 51. in fin. ff. ad leg. Aquil. Carpz. l. c. q. 96. n. 3. Gail. l. 1. Obs. 39. n. 3. Lauterb. l. c.*

3. Resp. tertio: datur hæc actio adversus omnes injuriantes §. 10. *Inst. h. t.* qui non per procuratorem, sed regulariter ipsi in judicio comparere debent. *L. fin. C. h. t.* (exceptis tamen iterum personis illustribus, & qui se per procuratorem defendere & excipere possunt, *cit. l. fin. C. h. t.*) ex e ratione, quia poena per talem actionem intenta ad corporalem & ultimum supplicium extendi potest. Hodie tamen ex parte rei communiter procuratorem admitti, nisi injuria sit atrocissima, ita ut probabiliter ad poenam corporalem deveniat, & tunc Judicem pro arbitrio procuratorem repellere posse, tradunt *Carpzov. l. c. q. 95. n. 57. Harpr. ad cit. §. 10. Inst. n. 91. Christianæ. vol. 4. decs. 202. n. 7. Lauterb. §. 41.*

Quest. 480. Quibus modis tollatur seu extinguatur actio injuriarum?

Resp. tollitur ferè modis sequentibus. Primò: actio æstimatoria tollitur morte tam injuriam inferentis quam eam passi contingente ante litem contestatam, quia neque active neque passive transit ad hæredes. *l. 13. princ. l. 15. §. 14. ff. h. t.*

2. Secundò: remissione seu condonatione actoris, seu injuriati, ita tamen ut is, qui est sub potestate alterius, v. g. filius familias respectu patris, religiosus respectu superioris, uxor respectu mariti non possit injuriam seu actionem injuriarum remittere illo invito, sub cujus potestate est, è contra verò pater, superior, maritus possit remittere injuriam illatam constitutis sub sua potestate, etiam illis reclamantibus. *Laym. l. 3. p. 2. c. 6. n. 7. Engels. h. t. n. 13. Reiffenst. n. 23. Arg. L. sed si unus §. 10. C. seq. ff. h. t.* ubi tamen hoc posterius ita limitatur, ut secus sit, si patris persona vilis sit, filii autem valde honesta. Estque hæc remissio extinctiva injuriæ alia expressa, dum nimirum sit vel verbis, literis aliisque indubitatis animi condonantis indicis. *l. 17. §. 6. ff. h. t. l. 52. §. fin. de O. & A.* vel transactione seu pacto atque gratuito. *cit. l. 17. l. 27. §. 2. ff. de pacto. Gail. l. 2. obs. 102. n. 17. C. 18. Mev. p. 1. decs. 223. C. 224. Lauterb. §. 34.* hac voluntate etiam absente reo declarata. *Cit. l. 17. §. 6.* Non sufficit tamen, quod injuriatus graviter decubens confessorio dixerit, se omnibus hominibus condonare, etiam huic vel illi injurianti, cum DD. communius contra *Bachov. ad §. fin. Inst. h. t.* censentem hoc ipso, ipso jure remissam vindictam, teneant, quòd hæc declaratione tantum rancor animi

mi & vindicta privata ex odio veniens remittatur, non verò, quæ ex justitia commutativa ad utilitatem publicam tendit, quæ vult ut delicta ad delinquentis emendationem, proximi exemplum, & lesi, aliorumque immunitatem puniantur, unde convalescens adhuc salvam habeat actionem, ita Mol. de 7. § 7. Tom. 4. d. 42. n. 3. Berlich. p. 5. concl. 70. n. 18. & seq. & alii, quos citat & sequitur Lauterb. cit. §. 24. ad quam remissionem actionis injuriarum expressam spectat quoque transactio, quæ sponte facta ipso jure tollitur. l. 11. §. 1. ff. b. t. l. 17. §. 1. ff. de pactis, neque refuscitur, licet reus promissum non præstet. citatis LL. quod idem est, si autoritate, vel etiam quandoque jussu Judicis fecit. Mev. p. 1. decis. 223. & seq. quibus casibus transactio in Camera Imperiali confirmatur. Gail. cit. obs. 102. n. 13. conventa tamen per transactionem oblivio injuriarum non tollit actionem legis Aquilæ competentem ad damni per injuriam illati refusionem. Berlich. l. c. n. 20. nisi in remissione fiat quoque mentio damni. Mynsing. cent. 4. obs. 10. in fine. Porro remissio injuriæ atræ est tacita, quæ ex factis elicitur, dum nimirum injuriatus aliquid facit, ex quo probabiliter factam sibi injuriam remississe apparet, v. g. integro anno non revocando in memoriam injuriam, quod tamen non semper tutum esse pronunciat Lauterb. §. 36. sed aliunde ex factis de hoc constare debere, qualia sunt amicum injuriantem salutare, amplexari, pristinam familiaritatem instauratione, ad convivium invitare, legatum relinquere, Carpz. 7. P. Viv. Lauterb. & alii passim. Qualia verò non sunt, nec tacitam remissionem inferunt honestatis gratiæ ex civilitate vel ex officio salutare in publico, propinare in convivio publico, & sic ea præstare coactè, Perez. h. t. n. 23. Gail. de Arresto, c. 14. n. 2. quo etiam refert Carpz. apud Lauterb. l. c. pastoris suo injuriantis post injuriam sibi ab eo illatam sacramentaliter confiteri peccata; item quo alii referunt accessum ad Sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ, eò quòd hæc participans vindictam ponere videatur & jubeatur. Verùm hoc displicet aliis, eò quòd, licet obeuntibus hæc sacramenta deponendus sit animus vindictæ privatæ erga injuriantem, satisfactionem tamen pro injuria tam sibi quam reipublicæ illatam tanquam jure debitam non teneatur remittere. Abb. in c. 1. de maled. n. 6. Covar. l. 2. var. c. 10. n. 17. Wiestn. h. t. n. 20. Lauterb. §. 24. & quos citat Mev. p. 4. decis. 298. Sande l. 5. c. 8. def. 12.

3. Tertiò: tollitur hæc actio præscriptione unius anni c. 5. c. h. t. ubi: cum injuriarum actio annuo tempore præscripta, est enim actio prætoris, quæ anno utili extinguitur. l. 31. ff. de O. & A. & hoc de jure civili communi verum est, sive injuria sit realis, sive verbalis, & hæc sive dicta, sive scripta, tradit Franzk. ex. 12. q. 9. n. 3. Mynsing. cent. 8. obs. 7. in fine dicens communiorem & magis receptam. Jure verò Saxonico hanc actionem de injuria graviore, v. g. de tortura illegitimè illata, esse perpetuam, testatur Carpz. 7. F. p. 14. c. 46. def. 5. sic etiam in Camera Imperiali tam ob injuriam realem, quam verbalem dictam vel scriptam post annum etiam, seu perpetuam intentari posse actionem firmat. Gail. l. 2. obs. 104. n. 4. De cætero perpetuatur hæc actio litis contestatione, sicut regulariter omnes actiones temporales. Lauterb. §. 38. Porro in hac præscriptione annus ille sicut in omni alia præscriptione requiritur, ut sit utilis. §. 1. Inst. de perpet. & tempor. præscript. l. 1. ff. de divers. temp. præscript. & sic observari in Camera Imperiali tradunt Gail. l. 2. obs. p. 5. à n. 4.

4. Quartò: tollitur retorsione, quæ est remedium consuetudinarium extrajudiciale contra injuriam verbalem, dum nimirum injuriam verbalem passus eam retorquet in injuriantem v. g. si quis ab alio vocatus fur, adulter, spurius &c. respondet: Tu mentiris, aut tu ipse es talis, donec me esse talem probaveris, quæ describi potest, quòd sit injuriæ verbalis ab injuriato in ipsum injuriantem propriâ autoritate verbis vel scriptis in continenti honoris tuendi gratia facta rejectio, per hanc tollitur actio injuriarum, quia per eam censetur satisfactum injuriato, satisfactione autem tollitur actio injuriarum. l. sed si §. 6. h. t. qualiter verò, ut liceat retorsio, fieri ea debeat, dicitur seq. quest.

Quest. 481. An & qualiter remedium hoc retorsionis licitum sit & permissum.

REsp. multum in hoc decidendo altercari & controversari A. A. quorum opiniones aliquot referre & explicare lubet. Primò: si accipiatur hæc retorsio, prout est privata vindicta, in foro conscientie illicitam & omni jure prohibitam esse, ut constat ex Matt. 5. v. 44. Luc. 6. v. 27. ad Roman. 12. v. 14. 1. Pet. 3. v. 9. Verùm ab hac ratione privata vindictæ eam deputari posse ex intentione injuriati adhibentis illam pro defensione famæ lædendæ, seu damno imminente in fama avertendo, quod eo ipso incurreret, si taceret; evitaret, si in continenti debito modo retorqueret, seu rejiceret in injuriantem, atque hac ratione retorsionem habere rationem veræ & licitæ defensionis, ut docet Pirh. h. t. n. 6. non video, cur neget Lauterb. h. t. §. 50. cum etiam juris naturæ sit vim vi repellere posse, etiam injustum aggressorem, ubi aliter fieri non potest repulsio, occidendo, absque eo, quòd talis retorsio habeat rationem injuriæ & privatæ vindictæ, ut vult Lauterb. cum id ipsum dependeat ex animo injuriandi vicissim injuriantem, ac ita privatim se vindicandi, quem animum habere retorquentem necesse non est. Unde nontantum moribus, ut ait Lauterb. l. c. §. 60. citans pro hoc Harp. ad §. 12. Inst. h. t. n. 106. Berlich. p. 5. Concl. 64. à n. 1. Carpz. pr. Crim. q. 97. n. 24. Gail. l. 2. obs. 100.

Bardili, Struv. &c. hoc remedium in toto fere Imperio permissum, ita ut retorsio in foro soli non sit punibilis, sed ex æquitate naturali ubique permittendum. His non obstante, quod injuriatis autoritate publica per varias actiones subveniri possit, siquidem finis retorsionis est defensio famæ & existimationis, & potissimum, ut injuriatus molestias processus ejusdemque longam protractionem evadat, & sumptibus parcat, quòd sit evitatis dictis actionibus utendo retorsione, Berlich. l. c. n. 38. Lauterb. §. 64. Cæterum retorsio libelli famosi per alium libellum famosum locum non habet, quia est crimen atrocissimum, Carpz. 7. F. p. 4. c. 44. def. 7. Lauterb. §. 7. Dixi: retorsio modo debito facta; nam, ne retorsionum licentia nimium evagetur, moribus intra certos terminos coercita est, ut inquit Lauterb. §. 63. Sic imprimis retorsio debet esse certæ injuriæ rejectio in conviciantem, seu illa ipsa injuria seu convicium illatum sibi, v. g. dum quis compellatus adulter respondet: *ialis tu es, vel, hoc mihi objicit adulter*; non enim omnis contradictio vel responsio est retorsio, v. g. si fur nominatus respondeat: *Sum vir integræ famæ, tale quid nunquam admisi, idque fit, vel verbis generalibus, v. g. regerendo: tu mentiris, vel specialibus: men-*

iris velut detractor fama, wie ein Ehren Dieb. Secundò debet esse moderata & proportionata, non plus vel gravius quid obijciendo seu rejiciendo in conviciantem, quam injuriato objectum, v. g. dum quis appellatus fur, compellaret vicissim alterum furem, & latronem vel solum adulterum aut venificum; tunc enim sunt duæ injuriæ formales & uterque injuriarum agere potest, & illatam per hoc in injuriantem iterum retorquere. Carpz. *Juris Feud. p. 4. c. 46. Def. 11. Mynf. l. c. obs. 17. n. 3.* quamvis tam retorquenti excedenti hæc ratione modum imponatur deprecatio, vel recantatio, vel mitior pœna, quia non tam ex proposito quam animi perturbatione & justo dolore fecisse creditur. Carpz. *l. c. Berlich, l. c. n. 31. Tiraq. de pen. temp. c. 1. n. 12.* Tertio: fieri debet retorsio in contenti, idque ex natura defensionis, cujus species est retorsio, idcoque à præsentate & audiente conviciato statim faciendâ. Gail. *cit. obs. 100. n. 3. Carpz. pr. crim. q. 97. n. 27.* Si verò injuriatus absit, quamprimum certò rescivit, injuriam seu convicium sibi factum, & retorquendi occasionem seu potestatem habuit, scilicet libellum retorsionis ritè conceptum & suâ manu subscriptum, Notario cum testibus convocato, ab eodem palam legendum curet, & dein Notarium requirat, ut dictum libellum injurianti legitime insinuet, seu per literas intimari faciat, omnia ad notam sumat, & desuper instrumentum conficiat. Lauterb. *cit. §. 63.* cum Carpz. Struv. Berlich. Harprecht. & aliis dicens, hunc modum retorsionis in dicto casu absentia injuriati tutissimum esse. Quem tamen Notarium retorsionem scriptam insinuantem operam suam in eodem negotio ei, cui insinuata, præstare non debere, rectè moneat Harpr. Struv. & alii apud Lauterb. §. 62. Porro quod hic notandum: retorsio legitime facta non præjudicat Magistratui, quò minus ad pœnam contra injuriantem procedere possit. Carpz. *J. F. p. 4. n. 41. Mev. ad jus Lubec. l. 1. tit. 4. a. 10. n. 14. Lauterb. §. 64.* & alii apud illum. Interim opinio ipsius, in quem facta retorsio, tam diu apud honestos viros manet gravata, donec de veritate criminis objecti à se primò injuriato docuerit. Berlich. *l. c. n. 30. Besold. thesaur. pr. v. retorsio. Lauterb. cit. n. 64.*

Quest. 482. Quænam sit pœna injuriarum inferentis?

Resp. Pœna criminalis injuriarum est extraordinaria arbitrio Judicis determinanda, consideratis circumstantiis & qualitate delicti. §. in summario. *Inst. h. t.* interdum pecuniaria fisco applicanda, carcer, relegatio, fustigatio, manûs amputatio, interdum etiam ultimum supplicium, si injuria sit atrox, & adversus Magistratum, parentes. Carpz. *pr. Crim. q. 100, per 101.* qui tamen vult mortis supplicium ob injurias verbales etiam atrocissimas non inferri. Et dum pœna injuriæ illatæ per libellum famosum dicitur capitalis. *l. unic. c. de libell. famos.* eam non intelligendam de ultimo supplicio, sed de pœna exilii aut deportationis, explicat Harpr. *in §. 1. Inst. h. t.* nisi crimen per libellum famosum imputatum alicui esset capitale, tunc enim pœnam talionis imponendam statuit *constr. Crim. Caroli V. A. 110.*

Quest. 483. An & quando in foro conscientia possit injuriatus, aut teneatur instituire vel remittere actionem injuriarum?

1. Resp. Primò: tametsi injuriam passus teneatur injurianti ignoscere in hoc sensu, quòd nullum odium, nullamque vindictæ cupiditatem adversus illum habere vel fovere, multoq; minus re ipsâ se vindicare potest, ut constat ex dictis *quest. ante hanc. 3.* non tenetur tamen eidem remittere injuriam, vel ignoscere in hoc sensu, ut omnem injuriarum actionem & palinodiam remittat, sed potest ad tuendam famam & honorem suum harum actionem aliquam pro libitu assumere, prout habet communis & certa. Neque tamen etiam regulariter tenetur instituire actionem injuriarum, sed potest licitè per se loquendo ex humilitate aliæ virtute aut causâ justâ injuriam & omnem injuriarum actionem, ex toto remittere, quin & se ipsum infamare suâque delicta rempolare, exemplo D. Augustini aliorumque SS. cum sit dominus famæ & honoris sui, ita ut possit illam negligere, nihilominus tamen

2. Resp. Secundò: quandoque in conscientia, non tantum propter scandalum & præjudicium aliorum vitandum, sed & ratione boni communis (ad quod promovendum malâ famâ notatus plerumque inutilis est) quòdque ex læsione famæ & honoris non reparata sequatur grave damnum ipsius injuriati per actiones institutas aliâque media licita injuriam propullare, & maculam sibi illatam diluere, juxta monitum *Eccles. 41. curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi: quàm mille thesauri pretiosi & magni, juxtaque can. non sunt. 11. q. 3. & can. nolo. 12. q. 1.* quòrum can. verba utiliter recitat Reiffenst. *h. t. n. 29.* verum de his, ut & de obligatione, quam habet in conscientia injurians infra ampliùs.

Quest. 484. Libellus famosus quid sit, quæ illius causa, quis reus illius, & quæ ad eum requirantur, quis finis, effectus, pœna?

1. Resp. ad primum: Libellus famosus, prout in jure civili *l. 47. tit. 10.* sumitur, constituitque distinctam speciem injuriæ scriptæ in proprio sensu continet seu denotat quamlibet scripturam infamantem. *l. 1. §. 9. ff. h. t. l. unic. C. de famos. libell. epigramma, carmen, satyram. l. 21. ff. de testibus. historiam, comædiam, picturam, sculpsile, opus futorium in alicujus infamiam, Recess. Imper. de Anno 1530. §. 52.* vocari quoque solitus Pasquillus, à Romano Sartore Pasquino, qui mirâ impunitate Aulam & Curiam Romanam vellicare solebat, quo mortuo dum terra effodebatur, ejus statua reperta prope ejus tabernam erecta, cui omnis generis chartæ famosæ noctu affigebantur, & dein alia illi similis & correspondens Romæ in Capitolio statuta. Lauterb. *tit. de injuriis & famos. libell. §. 66.* ex Besold. *th. pract. V. pasquillus.* Differt. à Scriptura injuriosa tanquam species à genere ratione materiae, forma, fine, præscriptione. Carpz. *pr. Crim. q. 98. n. 10. & seq.*

2. Resp. ad Secundum: causâ illius efficiens nec non subjectum idem est, quod aliarum injuriarum scriptarum, ejusque reus non tantum est author seu componens, sed & scribens, dictans. *cit. l. 5. l. 12. §. 27. ff. h. t.* legens cum voluptate, & alteri ad legendum tradens, mandans, mandatarius, *cit. l. 5. §. 9.* non corrumpens. *cit. l. unic. de fam. libell. typis excudens. cit. recess. Imp. in notitiam producens, vendendum & emendum curans. cit. l. 5. §. 10.* affigens & ad inveniendum projiciens. Menoch. *de Arb. l. 2. cas. 263. n. 35.* Lauterb. §. 67.

3. Resp.

3. Resp. ad tertium: ad formam illius specificam, quæ ab aliis injuriis distinguitur, requiritur primò: ut in eo, dum est Scriptura, dolose ad infamiam alicujus exprimat delictum famosum & notabile, quod in populum spargatur, & pœna foret corporis afflictiva vel infamia, *ord. crim. a. 110. Carpz. 7. F. cit. def. 4.* Secundò: ut Author in eo nomen suum celet, sive fictum vel alienum, imò ut nullum apponat, ut veriùs docere videntur *Carpz. l. c. def. 3. Brunem. ad cit. l. unic. de fam. libell. n. 5. & ad l. 5. §. 9. ff. b. t. Bardili. concl. forens. exercit. 31. th. 33. & plures alii, quos citat & sequitur Lauterb. b. t. §. 68. contra Boccr. de fam. libell. p. 2. n. 7. Harpr. ad §. 1. Inst. b. t. n. 151. Berlich. p. 1. Concl. 67. n. 37. Struv. exerc. 48. n. 67. &c. ceterùm gravius delinquit, & si innotescat, punitur, què alterius nomen usurpat, nomen verò suum apponens vel ad probationem, vel, si in ea deficiat, se ad pœnam offert, & proin mitius punitur, qui autem nullum opponit nomen, eo ipso agnoscat, se falsum crimen objicere. *Arg. l. 1. §. 4. Cod. th. eod. l. 9. tit. 34. cum quibus convenit l. unic. c. b. t. infamati verò nomen, sive exprimat, sive ex aliis circumstantiis cognoscatur, perinde est. l. 6. ff. b. t. Magistratus interim ex officio in hujusmodi criminolos seu reos libelli famosi inquirere potest. Novell. 128. c. 21. Brunem. ad l. 7. c. b. t. n. 4. uti & indicanti auctorem constituere præmium ex bonis & pro modo accusatæ personæ, l. 5. §. fin. b. t.**

4. Resp. ad quartum & quintum: finis famosi libelli est, ut honestæ personæ æstimatione lædatur, effectus respectu infamati est, ut famosus libellus alterius exiltimationem apud viros graves & honestos non lædat. *cit. l. unic. c. b. t. respectu infamantis est pœna.*

5. Resp. ad sextum: pœna hæc olim apud Romanos ex L. XII. Tabular. indifferenter fuit capitalis, ut testatur Zieriz. apud Lauterb. b. t. §. 69. quæ dein abiit in desuetudinem l. 5. §. 9. ff. b. t. ac demum iterum restituta, l. unic. de famos. libell. pœna

verò capitalis in jure dicitur non tantum, quæ vita naturalis, sed etiam quæ vita civilis admittitur. §. 2. *Inst. l. 2. ff. de publ. judic. l. 103. ff. de V. S. unde per pœnam capitalem, h. t. quidam supplicium ultimum, alii deportationem, alii pœnam talionis, ut nimirum auctor famosi libelli eadem pœna, quam delictum in passuillo imputatum importat, punitur, intelligunt, quod postremum rectius dici sentit Lauterb. b. t. §. 69. cum Berlich. l. c. concl. 67. n. 9. & 21. Theodoric. in colleg. crim. c. 2. Aphor. 20. n. 28. Arg. l. 34. ff. de jure fisc. jure canonico can. 3. caus. 5. q. 1. qui famosos libellos in Ecclesia ponunt, anathematizantur. De cætero ob libellum famosum, etiam civiliter condemnatus, redditur infamis. l. 1. ff. de his, qui not. infam. l. 10. c. ex quibus cas. infam. irrogat. Fit intestabilis, l. 5. §. 9. ff. de testib. mitius tamen quam pœnâ talionis punitur, qui non est auctor seu compositor libelli, etsi consilium dederit, qui inventum libellum à se propalavit, vel aliis communicavit, imò ipse auctor, si ante perfectionem & divulgationem pœnitentiâ ductus illum laceravit, neque pœna libelli famosi locum habet, bene tamen extraordinaria, si quis verum crimen obiecerit, nomen non apposuerit & diffamator illud probare voluerit, ut habetur in *const. crim. Carol. cit. a. 100.* Porò Typographi hujusmodi libellos excudentes omnibus exemplaribus, & potestate excudendi privantur, & arbitrariè puniuntur, juxta *cit. recess. imp. §. 66. Bibliopolæ quoque scienter vendentes illos nequam à pœnis excusantur. Cessat verò pœna hujus delicti morte delinquentis, item præscriptione annorum 20. juxta l. 12. C. ad leg. Corn. de fals. actio autem ex libello famoso est perpetua. Hahn. ad Wesenb. b. t. n. 19. in fin. Gail. l. 2. Obs. 104. n. 3. Fachin. l. 8. Controv. 9. in arbitrio autem læsi per libellum famosum est instituere actionem injuriarum æstimatoriam vel recantatoriam, quia est species injuriæ, *Carpz. 7. Fend. p. 4. c. 44. def. 4. & 6.***

CAPUT II.

De Damno dato.

Quæst. 485. Quid intelligatur per damnum datum, de quo secundâ parte huius tit. & in jure civili l. 9. t. 2. ad legem Aquil.?

Resp. non intelligitur damnum, quod lucrificandi causâ alteri infertur, v. g. per rapinam, furtum, usuram, de quibus in *precedentib. tit.* sed quod iniuriâ seu non iure facientis, hoc est, contra ius alterius, sive in eius corpore, sive rebus illius animatis vel inanimatis eas corrumpendo vel deteriorando datur, ut ipsius patrimonium sine ullo damnificanti lucro vel emolumento diminuatur. *Host. in sum. b. t. n. 1. definiti potest, quòd sit privatum delictum, quo damnum sine facientis iniuria per iniuriôsam rei corruptionem dolo vel culpa datur, quodque lege Aquiliâ vindicatur. Sumitur ex §. 2. 3. 13. Inst. b. t.*

Quæst. 486. Quot modis damnum hoc dari seu inferri possit?

Resp. Tribus, nimirum dolo, culpâ, fortuitò; dolo si fiat aliquid, vel omittatur animo nocendi,

seu eâ intentione, ut damnum sequatur. l. 1. §. 2. ff. de dolo, qui animus seu intentio ipsius damnificantis si confessione vel certis & indubitatis indicis declaretur, dolo verus; præsumptus autem dicitur, si ex indicis non quidem omnino indubitatis, verisimilibus & valde urgentibus colligatur, *Barthol. in l. quod Nervæ. ff. de depositi. n. 14. Molin. de 7. & 7. tr. 2. d. 29. n. 4.* Ex culpa, quando adhibita diligentia damnum evitari potuisset; quæ culpa vel est iuridica, vel etiam theologica, quæ committitur cum peccato; eaque triplex, lata, levis, levissima. l. in lege Aquilia. ff. ad leg. Aquil. Lata, quæ communiter omissione diligentia, quam homines eiusdem conditionis ad evitandum damnum solent adhibere, committitur, v. g. si quis librum sibi commodatum foris extra domum relinquit. Levis, quæ consistit in omissione diligentia, quam adhibere solent providentiores, & rerum suarum magis studiosi, v. g. si liber intra cubiculum quidem, sed non clausum relinquatur. Levissima, quam committit omittens diligentiam, quam adhibere solent non nisi exactissimi, & quæ extraordinario studio damna præcavent; v. g. cum liber quidem relinquitur

in